

DET SÆRLIGE BYGNINGSSYN
c/o Slots- og Kulturstyrelsen
Center for Kulturarv
Fejøgade 1, 2. sal
4800 Nykøbing F
(Sekretær Mia Kroer Ræbild, tlf. 33 74 52 68)

Den 28. marts 2018

REFERAT

af Det Særlige Bygningssyns møde den 7. marts 2018.

Fra Bygningssynet deltog: Formand, professor, arkitekt MAA Lars Juel Thiis, arkitekt MAA Trine Neble, kulturarvschef Jens Toftgaard, seniorforsker Ulla Kjær, arkitekt Jannik Nyrop, formand for BYFO Birthe Iuel, landskabsarkitekt MDL Annemarie Lund, professor, arkitekt MAA Mogens A. Morgen, Museumsinspektør Mette Slyngborg og arkitekt Peter Hee.

Afbud fra: Medlem af Nyborg Byråd Anja Kongsdal, arkitekt Holger Bisgaard og arkitekt MAA Dorte Mandrup Poulsen.

Fra Slots- og Kulturstyrelsen deltog: Enhedschef Merete Lind Mikkelsen, arkitekt Lisbeth Pepke, arkitekt Birte Skov, arkitekt Henriette Bertelssen, arkitekt Eva Sievert Asmussen, specialkonsulent Vibe Ødegaard, praktikant Kim Jesper Nielsen, studerende Vibeke Vildbrad Kristiansen og arkitekt Mia Kroer Ræbild (referent).

Dagsorden

1. Referat af Det Særlige Bygningssyns møde den 7. februar 2019

Der var ingen bemærkninger til referatet.

1.1 Habilitet

Lars Juel Thiis og Mogens A. Morgen erklærede sig inhabile i forhold til dagsordenens punkt 6.3, Slotsgade 36-37, Nyborg Slot, Nyborg Kommune. Synet udpegede derefter Jens Toftgaard som fungerende formand under punkt 6.3.

2. Meddelelser

2.1 Orientering om styrelsens økonomiske tilskud i 2018

Kim Jesper Nielsen gennemgik en oversigt over, hvordan Slots- og Kulturstyrelsens større økonomiske tilskud fordelte sig i 2018.

2.2 Orientering om indkomne klager over fredningsophævelse

Merete Lind Mikkelsen oplyste, at der er indkommet en samlet klage fra ejer over Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse om fredningsophævelse af Dybensgade 16, Nikolajgade 17 og Nikolajgade 19 i København.

2.3 Orientering om afgjorte klagesager ifm. byggesager

Merete Lind Mikkelsen orienterede om, at Kulturministeriet har omgjort styrelsens afgørelse om afslag til bygningsarbejder på ejendommen Lille Kongensgade 16/Østergade 15 i Karel van Manders Gård i København. Afslaget gik på etablering af åbning mellem Østergade 15 (som er en del af Karel van

Manders Gård) og Østergade 13 (som ikke er fredet) samt lukning af tre eksisterende muråbninger i samme matrikelgrænse ved Lille Kongensgade 16.

2.4 Nyt vedr. personalsituation

Merete Lind Mikkelsen oplyste, at der for øjeblikket er 3 praktikanter i Center for Kulturarv, hvoraf Kim Jesper Nielsen deltog i mødet. Arkitektstuderende Vibeke Vildbrad Kristiansen begyndte i Center for Kulturarv den 19. februar og skal være tilknyttet Fredede Bygninger indtil sommer. Sidst oplyste Merete Lind Mikkelsen, at der den 1. april 2019 starter en ny arkitekt i Fredede Bygninger i Center for Kulturarv – Louise Swärd Alfbecker.

3. Liste over byggesager i perioden 12. januar til 8. februar 2019

3.1 Der var ingen spørgsmål til byggesagslisten.

3.2 Der var ingen spørgsmål til byggesagslisten over egne bygninger.

3.3 Der var ingen spørgsmål til klagesagslisten.

4. § 7A: Introduktion til udvælgelsesforløb

Lisbeth Pepke fortalte om den nye paragraf § 7A, der trådte i kraft den 1. januar 2018, samt introducerede Slots- og Kulturstyrelsens screening for at identificere mulige § 7A bygninger. Dette rejste en del spørgsmål, og synet blev oplyst om den fremtidige proces. Ved de næste to bygningssynsmøder vil der blive afsat tid til at arbejde med at beskrive kendetegnene for en bygning, der skal udpeges som § 7A. Endvidere vil styrelsen efter sommerferien forelægge bygningssynet lister med forslag til § 7A bygninger.

5. Indledende overvejelser om fredningsstrategi

Merete Lind Mikkelsen fortalte, at arbejdet med en ny fredningsstrategi genoptages i foråret.

6. Byggesager

6.1 Bispebjerg Hospital, De Helende Haver, Bispebjerg Bakke 23, Københavns Kommune

(19/00997, forelagt af Birte Skov)

Det Særlige Bygningssyn finder overordnet, på linje med konkurrencens dommerpanel, at det vindende forslag til restaurering og revitalisering af Bispebjergs helende haver lever op til den ønskede målsætning ved at gøre haverne tilgængelige med forståelse for de eksisterende kulturhistoriske og arkitektoniske værdier og at styrke funktionen som helende omgivelser for hospitalets brugere, samtidig med at fredningsværdierne respekteres og tydeliggøres.

Etablering af tilgængelighed til bygninger og haver beliggende på den stejle skråning er en stor udfordring, som projektet har løst på fornuftig vis og med omtanke for de bærende fredningsværdier. Tilgængelighedshensynet ligger også fint i tråd med den oprindelige tanke om de helende haver, hvor patienter med alle slags funktionsnedsættelser skal have adgang.

Bygningssynet finder, at det kan lade sig gøre at etablere de ønskede åbninger i havemurene mod tværvejen syd for pavillon 1 og 2 under forudsætning af, at der ved en detailprojektering gøres rede for, hvorledes fælsene ved de nye åbninger udformes under hensyntagen til de store sokkelgranitsten og murenes ”singelsmurværk”. Bygningssynet finder tillige, at den foreslåede hævning af forpladserne foran pavillon 1, 2, 5 og 6 er en god tilgængelighedsløsning, der erstatter lange ramper og giver de nære haver en privat karakter, som navnlig i Den palliative Have er helt afgørende for funktionen.

I rapporten om fredningsværdier og restaureringsholdning i patienthaverne på Bispebjerg Hospital fra 2016, åbnes der op for muligheden for at føje nyt til det eksisterende. Haverne skal fortsat fungere som levende hospitalshaver med mulighed for ophold og helbredende funktioner. Bygningssynet finder derfor, at ønsket om en pavillon til lysbehandling i Den dermatologiske Have kan imødegås. Der skal

udarbejdes et detailprojekt til udformning af pavillonens, herunder en rumlig illustration af pavillonens synlighed fra midteraksen.

Det Særlige Bygningssyn finder imidlertid ikke, at fiskebassinet og grotteanlægget, der afslutter midteraksen og haveanlægget mod nord, bør fjernes og erstattes af et cirkulært nyt spejlbassin. Anlægget hører med til den oprindelige have, er udpeget som en bærende fredningsværdi og er karakteristisk for tanken om den helbredende arkitektur med lydene fra det rislende vand, fuglene i buskadset og synet af fiskene, der svømmer i bassinet. Det lille muslingeformede anlæg, afsluttet med den lidt højere grotteopbygning, danner desuden en fin afslutning på det gamle anlæg op mod det nye akutsygehus, som snart skal bygges. Der bør derfor udarbejdes et projekt til en dokumenteret rekonstruktion af grotteanlægget.

Belægning i midteraksen er endnu ikke projekteret, men rådgiver har nævnt mulighed for tilbageføring til betonbelægning, hvilket blev udført som en besparelse i 1913. Det Særlige Bygningssyn ønsker at få forelagt De Helende Havers endelige detailprojekt, herunder belægningsprojektet. Detailprojektet skal tage udgangspunkt i dommerbetænkningen og udarbejdes i dialog med styrelsen.

6.2 Skindpakhuset, Strandgade 104, Christianshavns Kvarter, Københavns Kommune

(18/08894, forelagt af Henriette Bertelssen)

Det Særlige Bygningssyn har indledningsvist noteret sig ansøgers overordnede beskrivelse af bygherres ønsker for Skindpakhuset: ”*Strandgade 104 foreslås ombygget til 4 lejligheder med én lejlighed pr. etage på 1.-3. sal, samt én dobbelthøj lejlighed på 4. og 5. sal. Stueplan indeholder adgangsareal og fællesfaciliteter, herunder et større fællesrum med adgang til Christianshavns Kanal. Transformationen af bygningen tager udgangspunkt i bygningens eksisterende struktur og bærende fredningsværdier. Lejlighederne er indrettet med respekt for det gamle pakhus, hvor sigtelinjer gennem huset er prioriteret og hvor vægge, elevatorkerne, trapperum mv. holder sig i størst mulig udstrækning fri af søjler og skråbånd. Hermed opnås størst mulig gennemsigtighed og understreger den åbne pakhusplan.*”

På denne baggrund er Det Særlige Bygningssyn overordnet set positivt indstillet overfor en omdannelse af Skindpakhuset til 4 stk. ejerlejligheder (1 lejlighed pr. etage), så længe dette bidrager til pakhusets bærende fredningsværdier.

Det Særlige Bygningssyn har følgende øvrige bemærkninger til de ansøgte arbejder:

Den foreslåede ombygning til en bolig på hver etage med bolig- og trapperum ude langs de langsgående ydervægge og en elevatorkerne i midten, vil opdele etagen i to og svække oplevelsen af det store åbne rum med synlige stolper og skråbånd.

Det Særlige Bygningssyn finder derfor, at elevatoren ikke kan etableres på den viste placering samtidigt med de mange vægge, da det ikke er foreneligt med de bærende indvendige fredningsværdier, som blandt andet er relateret til de åbne gennemlyste etager og de bevarede synlige tømmerkonstruktioner. Ønskes elevatoren etableret, bør den placeres i et tidligere trapperum eller alle skillevægge bør udgå.

Synet finder ikke, at der kan etableres ventilationsanlæg i det viste omfang og på den viste placering.

Bygningssynet vil ikke modsætte sig genskabelse af pultkviste, dog skal de viste pultkvistes taghældning og vinduesformaterne bearbejdes således, at kvistvinduer vil komme til at fremstå som glugger. Derudover skal pultkvistene bearbejdes således, at de fremstår som dobbelte pultkviste på den måde, at den øverste kvist glider over i nedre kvist set fra siden og være en sten smallere. Syntet finder dog ikke, at de to store tagflader med tilbageførsel af pultkviste er foreneligt med bevarelse af de nævnte tagvinduer.

Det Særlige Bygningssyn ønsker en redegørelse for de nære ydre omgivelser, bl.a. hvor der etableres nye dobbeltdøre og nye, udvendige trapper op til terræn.

6.3 Nyborg Slot, Slotsgade 36-37, Nyborg Kommune

(18/02263, forelagt af Eva Sievert Asmussen)

Overordnet finder Det Særlige Bygningssyn, at projektet for nybyggeri ved Nyborg Slot har gennemgået en særdeles positiv udvikling siden seneste forelæggelse af projektet for Det Særlige Bygningssyn den 15. marts 2018, og at projektet i sit hovedgreb, proportionering og anslåede materialitet vil være et bidrag til den samlede oplevelse af Nyborg Slot.

Det Særlige Bygningssyns tidligere udtalelser om projektet er alle indarbejdet i det reviderede forslag. Herunder er der i det reviderede projekt til fulde taget højde for Synets forbehold overfor den overordnede formgivning af udstillingsbygningen og ringmuren, herunder overfor forslaget om at etablere en kobling mellem ringmuren og Kongefløjens tagrum, som blev præsenteret for Det Særlige Bygningssyn den 15. marts 2018.

Det Særlige Bygningssyn har tidligere anbefalet, at den endelige udformning af de nye bygningselementer tager udgangspunkt i en formmæssig analyse af Kongefløjen og dens proportioner. Synet har anbefalet, at der bør findes den samme sammenhæng mellem form og materiale i de nye bygningselementer, som findes i Kongefløjen, hvis formgivning er konstruktivt begrundet. Det Særlige Bygningssyn finder, at projektet for nybyggeri ved Nyborg Slot, efter den seneste tids bearbejdning, i langt højere grad er formgivet med udgangspunkt i det eksisterende byggeri.

Det Særlige Bygningssyn finder det positivt, at der i det reviderede projekt ses antydninger af, at nybyggeriets formgivning er konstruktivt begrundet, hvorved nybyggeriet fremtræder med samme logik som Kongefløjen. Det Særlige Bygningssyn anbefaler, at dette videreudvikles i en selvstændig form for at sikre en styrket sammenhæng mellem det eksisterende og de nye bygningselementer.

I forlængelse heraf finder Det Særlige Bygningssyn det afgørende, at der sker en videre bearbejdning af murværket, så det nye murværk får en nutidig egenkvalitet med hensyn til både murforbandt og tegl. Det Særlige Bygningssyn finder det afgørende, at bearbejdningen af murværket ikke har karakter af udsmykning, men er begrundet i murværkets funktion. Dette kan opnås ved, at der arbejdes med den konstruktive logik, der traditionelt er med til at give murværket dets rige udtryk. Alternativt skal bearbejdningen af murværket have et overbevisende kunstnerisk udtryk.

Det Særlige Bygningssyn anbefaler overordnet, at der arbejdes med en varieret og levende stoflighed i det samlede byggeri.

Det Særlige Bygningssyn finder det positivt, at ringmur og udstillingsbygning holder afstand til Kongefløjen, fordi dette muliggør, at Kongefløjens facade opleves i sin helhed fra slotsgården. Ligeledes finder Det Særlige Bygningssyn det positivt, at ringmuren holder afstand til tårnet. Det Særlige Bygningssyn henstiller til, at afslutningen på ringmur og udstillingsbygning mod Kongefløjen samt mellemrummet mellem ringmur og tårn, herunder brystningen mellem ringmur og tårn, bearbejdes yderligere, og at murværket under åbningerne bearbejdes eller trækkes tilbage. Det Særlige Bygningssyn anbefaler, at muligheden for at øge afstanden mellem Kongefløj og udstillingsfløj undersøges, og finder det afgørende at broernes udformning og retning bearbejdes.

Det Særlige Bygningssyn anbefaler, at der sker en videre bearbejdning af facaden mod slotsgården, så facaden i højere grad relaterer sig til Kongefløjen. Dette kan ske ved at bearbejde facaden, så den fremstår mere varieret, med de lokalt forskellige udtryk, som også findes i Kongefløjens facader. En

sådan bearbejdning kan ske ved hjælp af de foreslåede bevægelige skodder. Det Særlige Bygningssyn anbefaler, at disse indarbejdes i alle dele af facaden mod gården.

Med disse bemærkninger kan Det Særlige Bygningssyn tilslutte sig projektet om nybyggeri ved Nyborg Slot.

Ovenstående udtalelse fra Det Særlige Bygningssyn omfatter alene byggeriet på selve Slotsholmen, og forholder sig ikke til tårnets indretning eller terrænbearbejdningen på Slotsholmen, da disse elementer ikke er beskrevet. Færdigbearbejdningen af disse elementer bør ske i nært samarbejde med Slots- og Kulturstyrelsens fredningsmyndighed.

7. **Eventuelt**
Intet til referat.